

Postsparekasser i Østrig, Sverig, Finland.

De tekniske Fortrin, der udmærker Postsparekasserne fremfor almindelige Sparekasser, er ubestridelige, navnlig disse: de byder Publikum en overordenlig bekvem Lejlighed til Opsparing af selv de mindste Smaasummer; de spreder ud over Landet et Net af let tilgængelige Sparekontorer; nogle Steder, f. Ex. i Østrig, er det endog indrettet saaledes, at Landpostbudene er berettigede til at modtage Indbetalinger; Postsparekasserne udmærker sig ved Enhed i Organisationen, idet de mange Kontorer kun er at betragte som Filialer af samme Kasse, saa at der paa et hvilket som helst Sted i Riget kan ske Udbetalinger paa en Sparekassebog, ligegyldigt af hvilket Kontor den er udstedt. Disse tekniske Fortrin, denne Sparekassernes Allestedsnærværenhed og Lettilgængelighed kan ikke drages i Tvivl. Derimod synes det, at Postsparekasserne ikke ganske har opfyldt de Forventninger i social Henseende — d. v. s. med Hensyn til Forbedringen af de arbejdende Klassers Kaar —, som man ofte har knyttet til dem. Hvad de almindelige Sparekasser angaar, er det en bekendt Sag, at uagtet de skylder filantropiske Motiver — specielt Ønsket om at fremme Smaakaarsfolks Vel — deres Oprindelse, saa har de dog i Almindelighed udviklet sig til at blive en Slags Depositobanker for Kapitalister af Mellekklassen, — og det turde være, at ogsaa Postsparekasserne vil udvikle sig i en anden Retning end oprindeligt beregnet.

Postsparekasser i Østrig, Sverig, Finland.

De tekniske Fortrin, der udmærker Postsparekasserne fremfor almindelige Sparekasser, er ubestridelige, navnlig disse: de byder Publikum en overordenlig bekvem Lejlighed til Opsparing af selv de mindste Smaasummer; de spreder ud over Landet et Net af let tilgængelige Sparekontorer; nogle Steder, f. Ex. i Østrig, er det endog indrettet saaledes, at Landpostbudene er berettigede til at modtage Indbetalinger; Postsparekasserne udmærker sig ved Enhed i Organisationen, idet de mange Kontorer kun er at betragte som Filialer af samme Kasse, saa at der paa et hvilket som helst Sted i Riget kan ske Udbetalinger paa en Sparekassebog, ligegyldigt af hvilket Kontor den er udstedt. Disse tekniske Fortrin, denne Sparekassernes Allestedsnærværenhed og Lettilgængelighed kan ikke drages i Tvivl. Derimod synes det, at Postsparekasserne ikke ganske har opfyldt de Forventninger i social Henseende — d. v. s. med Hensyn til Forbedringen af de arbejdende Klassers Kaar —, som man ofte har knyttet til dem. Hvad de almindelige Sparekasser angaar, er det en bekendt Sag, at uagtet de skylder filantropiske Motiver — specielt Ønsket om at fremme Smaakaarsfolks Vel — deres Oprindelse, saa har de dog i Almindelighed udviklet sig til at blive en Slags Depositobanker for Kapitalister af Mellekklassen, — og det turde være, at ogsaa Postsparekasserne vil udvikle sig i en anden Retning end oprindeligt beregnet.

Dr. Heinrich Braun tager nu i en Artikel i sit »Archiv«*) den østrigske Postsparekassestatistik for sig for at undersøge, hvorvidt Postsparekassen i Østrig — der hører blandt de nyere og bedst organiserede Instituter — har opfyldt de nærede socialpolitiske Forventninger. Det viser sig da, at dette kun i ringe Grad har været Tilfældet. Naar vi i Sverig ser — jfr. nedenfor! —, at Postsparekasserne fortrinsvis benyttes af Børn og Mindreaarige, saa finder et lignende Forhold ogsaa Sted i Østrig: omtrent Halvdelen af Indsætterne er Børn og Studerende. Dr. Braun bemærker med Rette, at dette Faktum er af en saadan Beskaffenhed, at det kunde friste til snarere at betragte Postsparekasserne fra det pædagogiske end fra det socialpolitiske Synspunkt. Børn og Mindreaarige udgør i Østrig, som sagt, omtrent Halvdelen af Indskyderne; af Embedsmænd og med dem Ligestillede benyttes Postsparekasserne ogsaa i noget Omfang; men af Arbejdere er der blandt Postsparekassens Indskydere absolut set ikke flere end af Driftsherrer, i Forhold til Arbejderklassens Talrig-
hed altsaa mange Gange færre; ja udsondrer man af Arbejderklassen Tyender, og betragter man kun Fabrikarbejdere og med dem Ligestillede, falder der paa denne Gruppe kun et Par Procent af samtlige Indskydere. Nøjagtigere udtrykt var Forholdet saaledes: Af 914,717 Sparekassebøger, som Postsparekassen udleverede fra 12. Jan. 1883 til 31. Decbr. 1887, faldt paa

Børn, Studenter, Elever	47 pCt.
Partikuliers, gifte Koner og Enker.....	11 -
Immaterielle Frembringere.....	11 -
Købmænd, Industridrivende, Landejendomsbesiddere	16 -
Tyender	7 -
Handelskommiser	3 -
Fabrikarbejdere m. fl. Arbejdere.....	5 -

*) Die oesterreichische Postsparkasse in ihrer Bedeutung für die arbeitende Klasse. Separatabdruck aus »Archiv für soziale Gesetzgebung und Statistik«, 1889. (H. Laupp, Tübingen.)

Som man da kan vente, lyder de allerfleste Conti paa ganske smaa Beløb, tildels rent forsvindende Beløb; — men de faa Conti, der er nogenlunde store, tager dog Broderparten af det samlede Tilgodehavende. Forholdet stillede sig den 31. Decbr. 1887, da Tallet af Conti var 535,748 og den samlede Sum af indskudte Kapitaler 12¹/₂ Mill. ostrigske Gylden, — saaledes:

	Conti	Tilgodehavende
	pCt.	pCt.
under 1 fl.	36.32	1.07
1—3 fl.	16.96	1.32
3—5 fl.	7.59	1.10
5—10 fl.	10.24	2.99
10—50 fl.	19.05	22.25
50—100 fl.	4.64	13.56
100—500 fl.	4.48	39.85
500—1000 fl.	0.61	17.80
	<u>100.00</u>	<u>100.00</u>
altsaa		
0—10 fl.	71.22	6.54
over 10 fl.	28.78	93.46
	<u>100.00</u>	<u>100.00</u>

Misforholdet mellem de mange Smaa og de faa Store er ret iøjnefaldende.

Dr. Braun anstiller yderligere Betragtninger over den ringe Betydning, Postsparekassen har haft for Arbejderne. Derpaa kunne vi ikke her indlade os; — vi vender os nu til Sverig.

I Sverig*) indførte en Forordning af 22. Juni 1883 en »Postsparebank« fra Begyndelsen af 1884. Den modtager Indskud ved de Postanstalter, som dens Bestyrelse bestemmer. Bestyrelsen, der har sit Sæde i Stockholm, bestaar af Generalpostdirektøren, som Formand, og fire Med-

*) Jfr. Statistisk Tidsskrift (Stockholm) 1886 og følgende Aargange.

lemmer. Det mindste Beløb, der kan indsættes ad Gangen, er 1 Krone; men for at lette Opsparingen ogsaa af mindre Beløb, udleveres Sparemærker à 10 Øre, der klæbes ved et Sparekort, som udfyldt med 10 Sparemærker afleveres til Postsparebanken som Indskud. Indskyderne faar 3.6 pCt. aarlig Rente af deres Tilgodehavende; dog gives der paa én Kontrabog ikke Rente for større Beløb end 1000 Kr. For de i Postsparebanken indsatte Midler købes der, forsaavidt de ikke medgaar til løbende Udgifter og til kontant Kassebeholdning, rentebærende Obligationer udstedte af Staten eller af Sverigs almindelige Hypothekbank.

Til Belysning af denne Postsparebanks Virksomhed kan følgende Tal tjene:

Antallet af Postsparebankkontorer var

d. 31. Decbr. 1884	1575.
—	1885 1688,
—	1886 1731.

En saa stor Mængde nyaabnede Sparekontorer maatte, skulde man mene, i høj Grad lette Opsparingen. Alligevel var Benyttelsen ikke overvætted stor:

	Antal Interessenter		
	tilkomne i Aarets Løb	afgaaede i Aarets Løb	resterende ved Aarets Slutning
1884	86,782	7,269	79,513
1885	47,147	13,936	112,724
1886	37,201	15,156	134,769

	Interessenternes Tilgodehavende.		
	Indsatte Beløb i Aarets Løb	Hævede Beløb i Aarets Løb	Beholdning (excl. Rente) ved Aarets Slutning
	Kr.	Kr.	Kr.
1884	1,095,683	282,419	814,469
1885	1,282,658	694,204	1,401,718
1886	1,507,572	902,265	2,036,004

Pr. Interessent faldt der altsaa d. 31. Decbr. 1884 kun lidt over 10 Kr., d. 31. Decbr. 1885 knap 13 og d. 31. Decbr. 1886 knap 16 Kr.

Interessenterne fordelte (for Aar 1886) efter deres Tilgodehavendes Størrelse:

	Interessenter.		Beløb	
	Antal	pCt.	Kr.	pCt.
under 5 Kr.	83,175	61.72	159,386	7.52
5—10 Kr.	22,498	16.69	147,783	6.97
over 10—50 Kr.	20,504	15.22	411,038	19.39
- 50—100 Kr.	3,776	2.80	247,654	11.69
- 100—500 Kr.	4,301	3.19	815,572	38.48
- 500—1000 Kr.	436	0.32	254,247	12.00
- 1000 Kr.	79	0.06	83,715	3.95
Tils.	134,769	100.00	2,119,395	100.00

Den store Overvægt, de ganske smaa Interessenter har, hænger sammen dermed, at Postsparebanken fortrinsvis benyttes af Børn og Mindreaarige: af de 86,000 Interessenter, der indtraadte i det første Aar, var over 61,000 Børn og Mindreaarige, altsaa næsten 71 pCt., og i de følgende Aar stillede Forholdet sig omtrent paa samme Maade: i 1885 var nemlig af de ny Tiltrædende lidt over 67 pCt., og i 1886 næsten 69 pCt. Børn og Mindreaarige. Den officielle Statistik fordeler de Nytiltrædende efter Livsstilling saaledes: Beskæftigede med Jordbrug 1.7 pCt., i den større Industri 3 pCt., med Haandværk 7 pCt., Arbejdere af ubestemt Art 3.6 pCt., Handlende 1.6 pCt., Embeds- og Bestillingsmænd 7 pCt., Tjenestefolk og Fattigfolk 2.9 pCt., Disciple, Børn og Mindreaarige 69 pCt., uden angiven Livsstilling 4.8 pCt. Dette var Forholdstallene for 1886, men de foregaaende Aar havde i det hele lignende. Det er Børn og atter Børn, der fortrinsvis benytter Postsparebanken; kun i forholdsvis ringe Grad benyttes den af Arbejderne, og næsten slet ikke af Jordbrugerne.

I 1886 kostede Postsparebankens Administration (altsaa Organisationsomkostningerne fraregnede) c. 53,000 Kr.; i 1885 c. 60,000 Kr., og i 1886 c. 70,000 Kr. Fordeles denne Udgift paa Tallet af Ind- og Udtagninger, bliver det for hver Omsætning i 1884 21 Øre, i 1885 25 Øre, i 1886 29 Øre. Og fordeles anførte Udgift paa Ind- og Udtagningernes Beløb, udgør den i 1884, 1885 og 1886 henholdsvis 3.₈, 3.₀ og 2.₉ pCt. af Omsætningssummerne, samt af Interessenternes Tilgodehavende ved Aarets Slutning henholdsvis 6.₄, 4.₁ og 3.₃ pCt.

Ogsaa Finland har, for et Par Aar siden, faat Postsparekasse-Institutionen indført; men inden vi gaar ind paa en Omtale heraf, turde det maaske være rettest først at anføre et Par Tal til Belysning af det almindelige Sparekassevæsens Stilling i Finland. Det vil af dem ses, at omend Finland har været meget fremmeligt, idet det er kommet mange større Kulturlande i Forkøbet forsaavidt Postsparekasse-Institutionen angaar, saa kan det med Hensyn til den almindelige Sparekasse-Udvikling dog neppe siges endnu at være kommet ud af Barnealderen.

Udførlig Oplysning om det finske Sparekassevæsen finder man i den af Dr. Aug. J. Hjelt udarbejdede interessante officielle Statistik*). Det ses deraf, at der i Finland — det udstrakte Finland, hvis Befolkning (den 31. Decbr. 1885 2.₂ Mill. Indb.) er noget større end Danmarks — ikke fandtes flere end 121 Sparekasser, hvoraf endog kun 28 var fra Tiden før 1886 (de fyrretyve Aar 1825—1865), 93 derimod fra de tyve Aar 1866—85. Ligeoverfor 1 Sparekasse stod der altsaa gennemsnitligt over 18,000 Indbyggere (i de heldigst situerede Len c. 10,000, i de uheldigste derimod 20 à 30,000 ja 46,000 Indbyggere for

---

*) Bidrag til Finlands officiela Statistik. VII. Sparbanks-Statistik. 2. Öfversigt af Finlands sparbanker, deras utveckling och ställning åren 1883—85. Helsingfors 1887—88. (54 S. Indledning og 111 S. Tabeller.)

1 Sparekasse), hvorimod der i Danmark gennemsnitligt ikke engang staar 4000 Indbyggere ligeoverfor 1 Sparekasse. Navnlig ude paa Landet staar det daarligt til, og der findes saaledes i Wiborg Len — der ingenlunde savner Befolkning, men vel en Befolkning med vakt økonomisk Sans — ude paa Landet kun 2 Sparekasser ligeoverfor en Befolkning paa e. 300,000 Sjæle. Og hvorledes ser saa disse 121 Sparekasser ud? Ja, 5 af dem havde ganske betydelige Indskud, over 1 Mill. Mark*) for hver; men de allerfleste af dem, navnlig af Land-Kasserne, var Smaakasser med under 50,000 Mk. Indskud; i nogle af Kasserne stod der kun nogle faa Hundrede Mark; en havde kun 8, en anden 5, en tredje 2, og en fjerde kun 3 Sparere med et samlet Tilgodehavende af 41 Mark! I en af de bestaaende »Sparekasser« — om dette Navn tør bruges — havde der endog siden 1868 ikke fundet et eneste Indskud Sted. Men Kasserne gør sig da heller ikke . . . eller i alt Fald af Land-Kasserne er der adskillige, der ikke gør sig stor Umage for at friste Beboerne til at indsætte Penge. Det hører til de heldigste Tilfælde, naar en Land-Sparekasse holder aabent 1 Gang om Ugen; Reglen er 1 Gang om Maaneden; men undertiden er de ikke engang saa ofte tilgængelige, ja et Par af Kasserne modtager endog — kun 1 Gang om Aaret Indskud. Under saadanne Forhold kan man da ikke undre sig, om Finlænderne just ikke strømmer til Sparekasserne.

I 1885 taltes der da ogsaa knap 53,000 Sparekasse-Interessenter i Finland. Ganske vist er dette et betydeligt højere Tal end det Tal af Sparere, de foregaaende Aar havde at opvise: i 1870 udgjorde Sparernes Tal saaledes kun 15,000; — men naar der i en Befolkning paa 2¹/₂ Millioner ikke engang findes 53,000 Sparekasse-Interessenter, betyder det, at der ligeoverfor 1 Sparer staar 42 Indbyggere (i de uheldigst situerede Len endog 111, 143 og 167 Indbyggere ligeoverfor 1 Sparer). I Danmark tælles

---

*) 1 finsk Mark = 71 Øre dansk.

der, som bekendt, over 700,000 Sparekasseconti, eller ligeover 1 Conto knap 3 Indbyggere.

Og disse 53,000 Sparere havde ialt et Tilgodehavende paa c. 23 Millioner finske Mark (i 1870 endog kun $6\frac{1}{3}$ Mill.). Alle de finske Sparekasser tilsammen raader altsaa over en Indskudsmasse, der ikke naar op til, hvad en enkelt dansk Provins-Sparekasse (Fyns Stifts Sparekasse i Odense) kan fremvise, — for ikke at tale om de store københavnske Kasser.

Allerede disse faa Data kan give en lille Ide om det barnlige Standpunkt, de almindelige Sparekasser endnu indtager i Finland; — righoldige, godt bearbejdede Oplysninger vil man kunne finde i den citerede Statistik.

For da at give Sparsommeligheden en Spore, som den haardt synes at trænge til, har man i Finland ved en Lov af 24. Maj 1886 indført en saa moderne Indretning som Postsparekasseinstitutionen*), der er traadt i Live den 1. Jan. 1887.

Den finske Postsparebank har sit Hovedkontor i Helsingfors, hvor Bestyrelsen, med Generalpostdirektøren som Formand, har sit Sæde. Dens Filialer eller Underkontorer er Landets samtlige Postkontorer og Postexpeditioner, den 1. Jan. 1887 175, den 31. Decbr. 1887 189 og den 31. Decbr. 1888 223, — ganske vist ikke noget højt Tal i Forhold til Befolkningens Størrelse og et meget lavt Tal i Forhold til Territoriets enorme Udstraktthed, men dog en To- eller Tredobling af Sparekassetallet. For at gøre Regnskabsvæsenet nemt, er det foreskrevet, at Indskud og Hævning skal ske i Beløb paa hele Mark.

---

*) Bidrag til Finlands officiela Statistik. VII B. Postsparebanken. I. Postsparebankens underdåniga berättelse om postsparebankens tilstånd och förvaltning under år 1887. Helsingfors. 1888 (14 S.). — Jfr. ogsaa et lille populært Skrift af Dr. Hjelt: »Sparverksamheten och Postsparebanken» (Helsingfors, 1887, 29 S.). — De vigtigste Tal vedrørende Postsparebanken i 1888 har Dr. Hjelt godhedsfuldt meddelt Nedskriveren af disse Linjer.

For imidlertid at lette Opsparing selv af de mindste Beløb sælges, ligesom i Sverig, Sparemærker à 10 Øre, der klæbes paa Sparekort, og et med 10 Mærker forsynet Sparekort modtages som kontant Betaling. I 1887 solgtes der for 19,000 Mark Sparemærker, og ved Hjælp af udfyldte Sparekort skete der Indbetalinger til et Beløb af 15,400 Mark. Sparemærkerne kan købes ikke blot hos Postkontorerne, Postexpeditionerne og Poststationerne (ialt den 31. Decbr. 1887 301), men ogsaa hos private Sparemærkeforhandlere, antagne af Postsparebankbestyrelsen, og af saadanne private Forhandlere var der den 31. Decbr. 1887 110 og den 31. Decbr. 1888 312. I Løbet af et Aar maa der paa samme Conto ikke indsættes over 1000 Mark. For Indbetalinger kvitteres der i Sparernes Kontrabog ikke blot paa sædvanlig Maade, men tillige ved Indheftning af saakaldte Kvitteringskupons. Renten er 3 pCt. p. a., og beregnes kun for hele Mark og for hel Maaned, der beregnes fra den 1ste i den første Maaned efter Indsætningen til den 1ste i den Maaned, da Hævning finder Sted. Ved Kalenderaarets Slutning lægges Renten til Kapitalen og forrentes med denne fra den 1ste Januar i det derefter følgende Aar. Hævning kan ske ved en hvilken som helst af Postsparebankens Filialer; men en Sparer, der alt har hævet, maa vente mindst 15 Dage, at regne fra den Dag, da han sidst hævde, inden han kan hæve igen. Det Beløb, der hæves, noteres paa en Blanket, som faas paa Postanstalten. Vil man hæve Beløb paa indtil 100 Mark, paa mellem 100 og 500 Mark eller paa over 500 Mark, forlanges en Opsigelsesfrist paa henholdsvis 10, 30 og 60 Dage. En Gang om Aaret skal Kontrabogen indsendes til et af Postsparebankens Kontorer, hvorfra den sendes til Postsparebankens Bestyrelse i Helsingfors for der at blive eftersat og faa Renten tilskrevet. Indsendes Bogen ikke, og viser det sig senere, at den ikke stemmer med Postsparebankens Regnskaber, tillægges der disse sidste afgørende Beviskraft. Har Bogens Ejer fundet Fejl i den,

skal han anmelde det snarest muligt og senest, naar han første Gang efter Fejlens Indløb indsender Bogen til Revision; — undlader han dette, maa han bære det mulige Tab, der kan flyde af Fejlen. Al Korrespondance i Postsparebanksager er portofri.

Som det ses, er der nogle Særegenheder ved den finske Organisation. Man har villet sikre Postsparebanken mod Tab, gøre Bogføringen nem og fritage de smaa lokale Postanstalter for Nødvendigheden af at holde betydeligere Kassebeholdninger. Ogsaa har man ment, at Sparerne i det Hele ikke har Skade af at vente nogle Dage, inden de kan faa Beløbene udbetalte.

I 1887 skete der ialt Indbetalinger paa 9,444 Kontrabøger, der tilhørte ligesaa mange Personer. I Aarets Løb udgik 726, saa at Sparernes Antal den 31. Decbr. 1887 var 8718. Af disse havde

3891	et	Tilgodehavende	paa	fra	1—5	Mark
1393	-	—	-	-	5—10	-
1119	-	—	-	-	10—20	-
979	-	—	-	-	20—50	-
472	-	—	-	-	50—100	-
724	-	—	-	-	100—500	-
105	-	—	-	-	500—1000	-
35	-	—	-	over	1000	-

Ligesom i Sverig og Østrig var den største Del af dem, der benyttede Postsparekasser, Børn og Studerende: af de c. 9000 nemlig over 5000. Derefter fulgte Tyender, lidt over 800, Fabrikarbejdere kun 4 à 500. Ogsaa i Finland, ligesom i de foran nævnte Lande, træder det pædagogiske Moment altsaa i Forgrunden, hvorimod det sociale beskedent skjuler sig.

Sparernes samlede Tilgodehavende udgjorde den 31. Decbr. 1887 c. 338,000 Mark. I Løbet af 1887 skete der c. 22,000 Indbetalinger med et samlet Beløb af c. 434,000 M., og 1147 Udbetalinger med et samlet Beløb af c. 100,000 M. I 1888 skete der c. 25,000 Indbetalinger med c. 623,000

M., og 3100 Udbetalinger med 264,000 M. Det Kontor, der har den største Omsætning, er naturligvis Hovedkontoret i Helsingfors: her skete der i 1887 2479 Indbetalinger med et samlet Beløb af c. 48,000 M., og 264 Udbetalinger med c. 17,000 M. Ved de andre Kontorer var Omsætningen ikke blot ringere, men meget betydeligt ringere, og ved nogle af Kontorerne havde der endog slet ingen Omsætning fundet Sted.

A. P.-St.
